

Gazdaságpolitikai fordulat nélkül nincs esély

Szerencsi Ágnes, 2008. november 24. hétfő, 11:17

Nem várható számottevő változás jövőre a gazdaságban, hatékony kormányzás és gazdaságpolitikai irányváltás 2010 végétől jöhet Magyarországon, euróra pedig csak 2014 után számíthatunk - véli Csaba László közgazdász, akadémikus, aki ma már egyre kevésbé híve a forint gyors megszüntetésének.

- Miért tűnik úgy, hogy Magyarország a többi országnál jobban megszenvedte a pénzügyi válságot?

- Magyarországot a lehető legrosszabb időpontban érte utol a válság. Eleve hosszú ideje halmozott szerkezeti, reálgazdasági és hitelességi válsággal küszködünk, a kormányzat kommunikációja sem megfelelő, így valójában csak idő kérdése volt, mikor történik meg a kisiklás. A nemzetközi környezet megváltozásával egyre látványosabbá váltak ezek a problémák.

- Oszlja azt a vélekedést, hogy a Nemzetközi Valutaalap (IMF) által nyújtott mentő csomag tovább fokozza a hitelességvesztést?

- A csomag betöltötte hivatását, hiszen kisegítette Magyarországot a bajból, ugyanakkor ez nem lehet a kibontakozás programja. Nem gondolom, hogy hitelességvesztésről van ebben az esetben szó - igaz, Magyarországon kívül az egyetlen EU-tagállam Anglia volt, amely a székelypadra került: 1976-ban, nem sokkal a munkáspárti kormány összeomlása előtt kapott segítséget az IMF-től. A leminősítéseken ezek után nem csodálkozhatunk, mint ahogy azon sem, hogy a nagy nemzetközi lapok címlapján vagyunk, annak ellenére, hogy reálgazdasági teljesítményünk alapján semmi keresnivalónk ott. A jelenlegi hitelességi válságnak az IMF mentő csomagja nem oka, hanem része. Fel lehetett volna venni ezt a pénzt a Közel-Keletről is, úgymint egyeztetve volt a kormányfői út. Omán vagy Abu-Dzabi nem támasztott volna olyan feltételeket, mint az IMF, s többek közt a Barclays is elfogadta a közel-keleti pénzt.

Természetesen előfordul, hogy bajba kerül egy ország, de egy alapvetően a lélektan által vezérelt piacon nem szabad a kirakatba kerülni! Neves bankok is segítségre szorultak, ám ezt csak utólag jelentették be, a magyar állam viszont szakszerűtlenül és kártékonyan kommunikálta a helyzetet.

- A központi bank sokat vitatott intézkedéseivel egyetért?

- Azt gondolom, a jegybank a megfelelő kényszerintézkedéseket hozta meg: a kamatemeléssel elkerültük, hogy a forint vagy a tőzsde összeomoljon. A tervezett 600 milliárd forintos kisegítő csomag már nem az MNB ötlete, hanem a világ gazdaságaitól átvett minta, amelynek egyébként sem gazdasági, pénzügyi, piaci, sem pedig erkölcsi magyarázata nincsen, nem tapasztalható az amerikaihoz hasonló kilengés, maguk a pénzügyi intézetek többször tiltakoztak ellene. A németeknél, franciáknál jogos a mentőöv, ám a magyarországi bankok jól elboldogulnak itthon, vagy ha nem, az anyabankjaik majd kimentik őket. Magyarországon alapdolgokkal kell foglalkozni: az államháztartás rendbetételének, a jogállamiságnak, a közbiztonság védelmének kellene prioritást kapnia.

- Az euró bevezetése mennyiben jelentene megoldást a jelenlegi piaci körülmények között?

- Rendkívül kellemetlen helyzetben vagyok, mivel 2001 óta folyamatosan és visszakereshetően szorgalmaztam a közös pénz bevezetését, s idén is többször említettem már. Az euróra szükség van, egyetlen bevezetés elleni érvet sem tudnék említeni, ugyanakkor ma a lehető legkedvezőtlenebb körülményekkel kell szembesülnünk: a gazdaságpolitika hitelessége szubminimális, az árfolyam instabil, a kamatszint magas, a befektetések volumene alacsony, a kabinet pedig kisebbségben kormányoz.

Az euró összegzően tartalmazza azokat a feladatokat, melyeket a gazdaság rendbetétele érdekében mindenképpen meg kell csinálni: az államháztartás átszabását, a költségvetés kiigazítását, a középtávú gazdaságpolitika kialakítását, kínálatösztönző intézkedések foganatosítását, párhuzamos kiadás- és adócsökkentést. Mindezt nem lehet pár hónap alatt összehozni. A közös európai valuta bevezetésének időigénye nagyjából öt év, de megfelelő kommunikációval, kormányzati legitimitációval akár négy év alatt is megvalósítható. Támogatottság, közmegegyezés nélkül azonban nem megy, a különböző irányba ható törekvések pedig könnyen kiolthatják egymást, lassítva ezzel a gazdaság talpra állításának folyamatát. A legoptimistább forgatókönyv szerint, amennyiben 2009-ben indulnánk, akkor 2014-ben lehetne eurónk. A politikai cikluson túlnyúló megegyezést pedig fenn is kell tartani. Nincs értelme a folyamatot most sürgetni.

- Ön szerint hogyan változnak a belföldi körülmények 2010-ig?

- Nagy az esélye annak, hogy a mai politikai felállás marad fenn, hiszen a bizalomvesztés nem jár együtt a kormány bukásával, az ellenzék kezében pedig nincsenek eszközök egy előrehozott választás kikényszerítésére. A kisebbségi kormánynak azonban korlátozott a mozgástere, növekedés szempontjából jelentősebb lépésre nem lesz képes. Ehelyett azonban akár műhelymunkákba is kezdhetne, ösztönözhetné a munkahelyteremtést, nekiláthatna az euróbevezetés előkészítésének, vállalkozásösztönző intézkedések kidolgozásának. Ugyanakkor nem hiszem, hogy ezekbe valóban belekezd, hiszen távlatok nélkül, a napi kényszerek közt nem lesz erre kapacitása. A gazdasági

nehézségek közepette az ellenzék sem siet a hatalomba - ma csak elméleti síkon foglalkoznak azzal, hogy mi lenne, ha nekik kellene a helyzetet kezelniük. Összességében 2006-2008 után még 2009-2010-et is elveszthezhetjük, majd 2010 őszétől, az önkormányzati választások lezárultával kezdődhet "valóságos kormányzás". A gazdaságpolitikai fordulat után térhet vissza a 3-4 százalékos körüli GDP-növekedés.

- A válság hatására hogyan alakulhat át a világgazdaság? Sokan azt említik, akár egy új pénzügyi rendszer, egy új Bretton Woods is jöhet. Hogyan változik meg a feltörekvő országok szerepe?

- Új Bretton Woodsra sem szükség, sem lehetőség nincsen. Ez Keynes szellemi szüleménye, mely egy logikailag zárt rendszer, korlátozott tőke mozgással, oda nyilvánvalóan nincs visszatérés. Mindez már csak azért sem reális, mert a modern piac arányaiban négy-öttszázszorosa az államok által befolyásolhatónak. A nemzetközi rendszer ma olyan, mint a közlekedési szabályok: az előírások ellenére is történnek balesetek, igaz, ritkábban és kevésbé súlyos áldozatokkal járnak.

A feltörekvő országok jól fognak kijönni a válságból, mivel ezen államokban elsősorban a hagyományos banki termékek voltak jelen. A feltörekvők azonban nem a pénzügyekben lesznek meghatározóak. Kína például máig merkantilista gazdaságpolitikát folytat, ami a XVIII. század végének felfogása, a mai viszonyok közt azonban nem fenntartható. Nem reális hosszú távon a 45 százalékos megtakarítási ráta, azonban mihelyst lemegy 30 százalékra, megszűnik az ország többlete. Én hosszú távon nem számolnék annyira Kínával és a kínai kultúrközösséggel (Hongkonggal, az amerikai kínaiakkal, Vietnammal), sokkal inkább Indiával és Brazíliával.

Oroszország gazdasági fellendülésének az ötvendolláros olajár mellett vége van. A hirtelen változásra viszont az orosz politikai osztály nincs felkészülve, a probléma kezelése súlyos kihívást jelent. Az oroszok a jövőben ezért önmagukkal és a közel-külfölddel foglalkoznak majd, nem pedig az ország világgazdasági vagy világpolitikai pozícionálásával - természetesen kisebb-nagyobb energiacsaták szinte biztosan lesznek Európával.